

DIANA GABALDON

MET HET BLOED
VAN MIJN HART

I

Proloog

In het licht van de eeuwigheid werpt de tijd geen schaduw.

Uw oude mannen zullen dromen dromen en uw jongelingen zullen visioenen zien. Maar wat zien de oude vrouwen?

Wij zien wat nodig is en doen de dingen die moeten gebeuren.

Jonge vrouwen zien niet – die zijn en herbergen de bron van het leven.

Aan ons de taak die bron te bewaken, aan ons de taak het licht te beschermen dat wij hebben ontstoken, de vlam die wij zijn.

Wat heb ik gezien? Jij bent het visioen van mijn jeugd, de onveranderlijke droom van al mijn tijden.

Hier sta ik dan, opnieuw op de drempel van een oorlog, thuis op geen enkele plek, in geen enkele tijd, geen enkel land dan het mijne... een land dat slechts wordt omgeven door een zee van bloed, afgebakend door de contouren van een zo lang bemind gezicht.

DEEL EEN

Nexus

Een *hundredweight* van stenen

16 juni, 1778

Het bos tussen Philadelphia en Valley Forge

Ian Murray stond met een steen in zijn hand naar de plek te kijken die hij had uitgekozen. Een kleine open plek, uit het zicht, tussen een aantal verspreid liggende en met korstmossen bedekte zwerfkeien, in de schaduw van sparren en aan de voet van een grote rode ceder. Het is een plek waar een toevallige voorbijganger zich niet zou wagen, maar toch niet ontoegankelijk. Hier wilde hij ze mee naartoe nemen, de familie.

Om te beginnen Fergus. Misschien alleen Fergus, in zijn eentje. Mam had Fergus vanaf zijn tiende grootgebracht en daarvoor had hij geen moeder gehad. Fergus had mam langer gekend dan Ian zelf en net zo veel van haar gehouden. Misschien wel meer, dacht hij, zijn verdriet verzwaard door schuldgevoel. Fergus was bij haar gebleven op Lallybroch, om voor haar en het landgoed te zorgen, hij niet. Hij slikte moeizaam, liep naar het midden van de kleine open plek, legde daar de steen neer en deed een stap naar achteren om het geheel te bekijken.

Terwijl hij dit deed, schudde hij meteen al zijn hoofd. Nee, het moesten twee *cairns* worden. Zijn moeder en oom Jamie waren broer en zus en de familie kon hier om hen komen rouwen, maar misschien nam hij hier ook nog wel anderen mee naartoe om hen te gedenken en hun eer te bewijzen. En dat waren mensen die Jamie Fraser hadden gekend en veel van hem hadden gehouden, maar geen flauw idee hadden wie Jenny Murray was.

De gedachte aan zijn moeder in een gat in de grond trof hem als een dolksteek, verdween weer even toen hij zich realiseerde dat zij niet in het graf lag, en stak vervolgens des te harder. Hij kon werkelijk de gedachte niet verdragen dat ze waren verdronken, zich misschien aan elkaar hadden vastgeklampt, worstelend om...

'*A Dhia!*' riep hij uit en draaide zich om, om nog meer stenen te zoeken. Hij had mensen zien verdrinken.

De tranen rolden over zijn gezicht en vermengden zich met het zweet van de zomerdag, maar hij schonk er geen aandacht aan en bleef alleen af en toe staan om zijn neus af te veegen aan zijn mouw. Hij had een opgerolde halsdoek om zijn hoofd geknoopt om het prikkende zweet uit zijn ogen te houden. Maar voordat hij meer dan twintig stenen aan beide cairns had toegevoegd, was het ding al kletsnat.

Voor zijn vader had hij, voordat die stierf, samen met zijn broers een mooie cairn gebouwd aan de kop van de grafsteen waarin zijn naam was gebeiteld – al zijn namen, ondanks de kosten – op de begraafplaats van Lallybroch. Later, tijdens de begrafenis, waren alle familieleden, gevolgd door pachters en daarna het personeel, erlangs gelopen en hadden zij een voor een een steen toegevoegd aan het gewicht van de nagedachtenis.

Fergus dus. Of... nee, hoe kwam hij daar nu bij? Tante Claire moest de eerste zijn die hij hier mee naartoe ging nemen. Ze was zelf geen Schotse, maar wist heel goed wat een cairn was en misschien zou het haar wat troost brengen om die van oom Jamie hier te zien. Goed. Eerst tante Claire, dan Fergus. Oom Jamie was Fergus' pleegvader, dus daar had hij recht op. En dan misschien Marsali en de kinderen. Maar misschien was Germain al groot genoeg om met Fergus mee te komen? Hij was tien, bijna mans genoeg om het te begrijpen en als een man behandeld te worden. En oom Jamie was zijn grootvader, dus dat was gepast.

Hij deed weer een stap naar achteren en veegde puffend zijn gezicht af. Insecten zoemden en gonsden langs zijn oren en om hem heen, belust als ze waren op zijn bloed, maar hij had zich uitgekleet tot op een lendendoek en zich ingesmeerd met berenvet en munt, zoals de Mohawks dat gewend waren. Dus gelukkig lieten ze hem met rust.

'Waak over hen, O geest van de rode ceder,' zei hij zachtjes in het Mohawk, omhoogkijkend naar de takken van de boom. 'Behoed hun ziel en houd hun aanwezigheid hier, zo vers als uw takken.'

Hij sloeg een kruis en bukte zich om door de zachte bladaarde te woelen. Nog een paar stenen, dacht hij. Voor het geval ze werden verstrooid door een passerend dier. Net zo verstrooid als zijn gedachten, die rusteloos heen en weer schoten tussen de gezichten van zijn familie, de mensen op de Ridge – god, zou hij daar ooit nog terugkeren? Brianna. O, jezus, Brianna...

Hij beet op zijn lip, proefde het zout, likte het weg en zocht verder. Ze was veilig bij Roger Mac en de kleintjes. Maar jezus, wat zou hij haar raadgevingen nu goed kunnen gebruiken – om nog maar niet te spreken van die van Roger Mac.

Wie kon hij nu nog om raad vragen, mocht hij die nodig hebben om voor iedereen te kunnen zorgen?

Even dacht hij aan Rachel en meteen nam het benauwde gevoel in zijn borst een beetje af. *Aye*, als hij Rachel had... Zij was jonger dan hij, nog maar negentien en hield er, omdat ze een quaker was, nogal vreemde ideeën op na over hoe het leven in elkaar stak, maar met haar zou hij wel vaste grond onder zijn voeten hebben. Hij hoopte haar tot de zijne te maken, maar eerst moest hij haar nog het een en ander vertellen en bij de gedachte aan dat gesprek kreeg hij het meteen weer benauwd.

Ook het beeld van zijn nicht Brianna keerde weer terug en bleef in zijn gedachten hangen: lang, met dezelfde lange, smalle neus en krachtige trekken als haar vader... en daarmee ook het beeld van zijn neef, Bree's halfbroer. Grote god, William. Wat moest hij in vredesnaam met William beginnen? Hij betwijfelde of de man de waarheid kende en wist dat hij Jamie Frasers zoon was. Was het nu Ians verantwoordelijkheid hem dat te vertellen, om hem hier mee naartoe te nemen en hem te vertellen wat hij had verloren?

Hij moest hebben gekreund bij de gedachte, want zijn hond, Rollo, tilde zijn enorme kop op en keek hem bezorgd aan.

'Nee, dat weet ik nog niet,' zei Ian tegen hem. 'Laat voorlopig maar, goed?' Rollo legde zijn kop weer op zijn poten, liet een rilling door zijn harige vacht gaan om de vliegen te verjagen en slaakte een diepe, ontspannen zucht.

Ian werkte nog even door en liet de gedachten samen met zijn zweet en een paar tranen wegvloeien. Hij hield pas op toen de zon op de toppen van zijn cairns viel, moe maar kalmer. De cairns stonden naast elkaar. Ze waren kniehoog, klein en stevig.

Zonder verder nog na te denken, bleef hij nog even staan luisteren naar het geritsel van kleine vogeltjes in het gras en het ruisen van de wind door de bomen. Hij zuchtte diep, ging op zijn hurken zitten en legde zijn hand op een van de cairns.

'*Tha gaol agam oirbh, a Mhàthair,*' zei hij zachtjes. 'Mijn liefde rust op u, Moeder. Toen sloot hij zijn ogen en legde een geschaafde hand op de andere berg stenen. De aarde die in zijn huid was gedrongen zorgde ervoor dat zijn vingers vreemd aanvoelden, alsof hij misschien wel dwars door de aarde heen kon reiken om aan te raken wat hij maar wilde.

Hij bleef doodstil zitten, zuchtte nogmaals en deed toen zijn ogen weer open.

'Help me hierbij, oom Jamie,' zei hij. 'Ik denk niet dat ik dit alleen kan.'

Smerig bastaardjong

William Ransom, negende graaf van Ellesmere, burggraaf Ashness, baron Derwent, baande zich een weg door de mensenmenigte in Market Street, zonder zich bewust te zijn van het gemopper van de mensen tegen wie hij aan botste.

Hij wist niet waar hij naartoe ging, of wat hij ging doen wanneer hij er was. Hij wist alleen dat hij gek zou worden als hij stil bleef staan.

Zijn hoofd bonkte als een ontstoken steenpuist. Alles bonkte. Zijn hand – waarschijnlijk had hij iets gebroken, maar het kon hem niet schelen. Zijn hart bonsde pijnlijk in zijn borst. Zijn voet, in godsnaam, – had hij soms ergens tegenaan getrapt? Hij schopte hard tegen een losse straatkei, die midden in een groepje ganzen belandde, die onmiddellijk enorm begonnen te snateren en naar hem uitvielen, waarbij ze bliezen en met hun vleugels naar zijn schenen sloegen.

Veren en ganzenpoep vlogen in het rond en de menigte schoot alle kanten op.

‘Bastaardjong!’ gilde het ganzenmeisje en sloeg naar hem met haar herdersstaf, waarmee ze hem een lelijke pets op zijn oor wist te verkopen. ‘De duivel hale je, *dreckiger* bastaard!’

Deze mening werd onderschreven door een aantal andere boze stemmen en hij schoot een steegje in, achtervolgd door woedende kreten van zowel mensen als gevogelte.

Hij wreef over zijn bonkende oor, wankelde in het voorbijgaan tegen gebouwen aan, maar had voor niets anders aandacht dat voor dat ene woord, dat steeds harder in zijn hoofd bonkte. Bastaardjong.

‘Bastaard!’ zei hij eerst hardop. En daarna riep hij het, uit alle macht: ‘Bastaard, bastaard, bastaard!’ terwijl hij met gebalde vuist tegen de stenen muur naast zich beukte.

‘Wie is er een bastaard?’ vroeg een nieuwsgierige stem achter hem. Hij draaide zich bliksemsnel om en zag een jonge vrouw die hem belangstellend van top tot teen stond op te nemen. Haar ogen gleden langzaam over zijn lichaam, zagen de zwoegende borstkas, de bloedvlekken op zijn uniformjas en de groenige vegen ganzenpoep op zijn kuitbroek. Haar blik bereikte zijn schoenen met de zilveren gespen en keerde vervolgens met nog meer belangstelling terug naar zijn gezicht.

‘Ik,’ zei hij, schor en verbitterd.

‘O, echt?’ Ze verliet de beschutting van de deuropening waarin zij had gestaan, stak het smalle straatje over en kwam vlak voor hem staan. Ze was lang en slank en in het bezit van een bijzonder fraai paar hoge, jonge borsten. William kon ze duidelijk zien onder de dunne katoen van haar jurk, want hoewel ze een zijden onderrok droeg, droeg ze geen keursje. En ook geen mutsje – haar haar viel los over haar schouders. Een hoertje.

‘Ik houd wel van bastaards,’ zei ze, en ze legde voorzichtig een hand op zijn arm. ‘Wat voor bastaard ben je? Een gemene? Een slechte?’

‘Een ellendige,’ zei hij en keek haar boos aan toen ze begon te lachen. Ze zag de boze blik, maar liet zich er niet door afschrikken.

‘Kom binnen,’ zei ze en ze pakte zijn hand. ‘Je ziet eruit alsof je wel een borrel kunt gebruiken.’ Hij zag haar naar zijn kapotte, bloedende knokkels kijken en ze beet met haar kleine witte tanden op haar onderlip. Maar ze leek niet bang te zijn en even later werd hij door een donkere deuropening mee naar binnen getrokken. Hij protesteerde niet.

Wat maakte het ook uit? dacht hij, plotseling overvallen door een intense vermoeidheid. Wat maakte het allemaal nog uit?

Waarin de vrouwen, zoals gewoonlijk, de rotzooi opruimen

Chestnut Street nummer 17, Philadelphia
De woning van lord en lady John Grey

William was als een wildeman de deur uit gestormd en het huis zag eruit alsof het door de bliksem was getroffen. Ik voelde me in elk geval alsof ik zojuist een vreselijk onweer had overleefd, de haren op mijn huid stonden recht overeind en ik was zo verhit dat ik mezelf koelte stond toe te wuiven.

Meteen na Williams vertrek was Jenny Murray gearriveerd en hoewel haar aanblik een minder grote schok voor me was dan die van de anderen, was ik niettemin volkomen sprakeloos. Met ongelovige ogen stond ik te staren naar mijn vroegere schoonzusje – hoewel ze, bij nader inzien, nog steeds mijn schoonzus was aangezien Jamie nog leefde. Lééfde.

Nog geen tien minuten eerder had ik hem omhelsd en de herinnering aan zijn aanraking schoot door me heen als bliksem in een fles. Ik was me er vaag van bewust dat ik stond te grijnzen als een dwaas, ondanks aanzienlijke vernielingen, gruwelijke taferelen, Williams ontsteltenis, als je zo'n uitbarsting althans 'ontsteltenis' kon noemen, het gevaar waarin Jamie verkeerde, en ergens ver weg de vraag wat Jenny en mevrouw Figg, lord Johns kokkin en huishoudster, zouden gaan zeggen.

Mevrouw Figg was gezellig rond, glanzend zwart en had de gewoonte opeens, als een soort dreigende, reusachtige regenwolk achter je op te duiken.

'Wat is dit?' brulde ze, als een duveltje uit een doosje achter Jenny verschijnend.

'Heilige Maagd Maria!' Jenny draaide zich om, met grote schrikogen en haar handen tegen haar borst gedrukt. 'Wie bent u in godsnaam?'

'Dit is mevrouw Figg,' zei ik en ik voelde een absurde neiging om te lachen, ondanks – of misschien wel dankzij – de recente gebeurtenissen. 'De kokkin van lord John Grey. En, mevrouw Figg, dit is mevrouw Murray. Mijn, eh... mijn...'

‘Je schoonzuster,’ zei Jenny resoluut. Ze trok één donkere wenkbrauw op. ‘Als je me tenminste nog steeds als je schoonzus wilt hebben?’ Haar blik was eerlijk en open en mijn neiging om te gaan lachen veranderde abrupt in een al even sterke drang om in tranen uit te barsten. Ik had van veel kanten steun verwacht, maar dit... Ik haalde diep adem en stak mijn hand uit.

‘Natuurlijk wil ik dat.’ We hadden in Schotland niet als vriendinnen afscheid genomen, maar ooit had ik heel veel van haar gehouden en ik wilde deze kans om onze vriendschap te herstellen niet voorbij laten gaan.

Haar kleine, sterke vingers verstregelden zich met de mijne, knepen er een keer stevig in en het was goed. Verontschuldigen of woorden van vergeving waren niet nodig. Zij had nooit het masker hoeven dragen dat Jamie droeg. Wat zij voelde en wat ze dacht stond in haar ogen, die ietwat schuinstaande, blauwe kattenogen die ze met haar broer gemeen had. Ze kende nu de waarheid over wat ik was en wist dat ik met heel mijn hart en ziel van haar broer hield – en altijd had gehouden – ondanks het niet geringe feit dat ik op dit moment met iemand anders getrouwd was.

Ze slaakte een zucht, deed heel even haar ogen dicht, opende ze toen weer en keek mij lachend aan, waarbij haar mond maar een heel klein beetje trilde.

‘Nou, dat is mooi dan,’ zei mevrouw Figg kortaf. Ze kneepte haar ogen tot spleetjes, draaide soepeltjes om haar as en overzag de verwoestingen. De leuning boven aan de trap was met geweld losgerukt en verder gaf een spoor van gebroken spijlen, gaten in de muren en bloedvlekken aan waar William naar beneden was gekomen. Splinters van de kapotgevallen kristallen uit de kroonluchter lagen overal over de vloer en glinsterden feestelijk in het licht dat door de open voordeur naar binnen viel, een voordeur die zelf overigens ook vernield was en scheef aan een scharnier hing.

‘Merde,’ mompelde mevrouw Figg. Toen draaide ze zich abrupt naar mij om, haar kleine, zwarte kraalogen nog steeds half toegeknepen. ‘Waar is meeneer?’

‘Ah,’ zei ik. Ik begreep wel dat dit penibel ging worden. Want hoewel zij laatdunkend sprak over de meeste mensen was mevrouw Figg dol op John. Ze zou bepaald niet blij zijn van mij te horen dat hij was ontvoerd door...

‘En dan nog iets, waar is mijn broer?’ vroeg Jenny, ze keek om zich heen alsof ze verwachtte dat Jamie opeens onder een bank vandaan zou kruipen.

‘O,’ zei ik. ‘Hmm. Nou...’ Dit werd waarschijnlijk erger dan penibel.

‘En waar is mijn lieve schat William?’ wilde mevrouw Figg weten, de lucht opsnuivend. ‘Hij is hier geweest, ik ruik dat vieze reukwater dat hij op zijn

ondergoed doet.’ Met een misprijzende blik schopte ze met de neus van haar schoen een stukje pleisterwerk weg.

Ik haalde opnieuw lang en diep adem en probeerde mijn laatste restje kalmte te bewaren.

‘Mevrouw Figg,’ zei ik, ‘zou u misschien zo vriendelijk willen zijn een kopje thee voor ons allemaal te zetten?’

We gingen in de salon zitten, terwijl mevrouw Figg naar de keuken liep, waar zij haar schildpadsoep in de gaten moest houden.

‘Schildpad mag je nooit laten aanbranden, nee, nee,’ zei ze ernstig tegen ons, toen ze terugkwam en de theepot in zijn doorgestikte gele theemuts voor ons neerzette. ‘Niet met al die sherry die meneer er graag in heeft. Bijna een hele fles, dus dat zou doodzonde zijn van zo’n mooie fles drank.’

Prompt voelde ik mijn maag omdraaien. Schildpadsoep met veel sherry riep een aantal sterke en nogal persoonlijke associaties bij mij op, die verband hielden met Jamie, een koortsige ijltoestand en de combinatie van een deinend schip en geslachtelijke omgang. Beelden en gevoelens die ik beslist niet kon gebruiken bij het gesprek dat ik moest gaan voeren. Ik wreef met een vinger over mijn voorhoofd, in de hoop de gonzende wolk van verwarrende gedachtes die zich daar aan het vormen was te verdrijven. De atmosfeer in huis voelde nog steeds elektrisch geladen.

‘Over sherry gesproken,’ zei ik, ‘of welke andere sterkedrank u wellicht voorhanden hebt, mevrouw Figg...’

Ze keek me peinzend aan, knikte toen en pakte de karaf die op het dressoir stond.

‘Brandy is sterker,’ zei ze, en zette hem voor me neer.

Jenny keek me eveneens bedachtzaam aan, pakte de karaf, schonk een flinke plens in mijn theekopje en vervolgens een vergelijkbare in het hare.

‘Voor alle zekerheid,’ zei ze, met een veelbetekenende blik, en even zaten we zwijgend te drinken. Ik vermoedde dat er nog wel iets sterkers voor nodig zou zijn dan thee met brandy om het effect van de recente gebeurtenissen op mijn zenuwen te bestrijden, laudanum bij voorbeeld, of een flink glas Schotse whisky. Maar de gloeiendhete, aromatische thee hielp onmiskenbaar om een zachte warmte in mijn binnenste te verspreiden.

‘Ziezo. Nu zijn we er wel klaar voor, nietwaar?’ Jenny zette haar kopje neer en keek mij verwachtingsvol aan.

‘Het is een begin.’ Ik haalde diep adem en gaf haar in het kort een nauw-

gezet verslag van de gebeurtenissen van die ochtend.

Jenny's ogen leken verontrustend veel op die van Jamie. Ze knipperde een paar keer en schudde haar hoofd alsof dat nodig was om alles te verwerken wat ik haar zojuist had verteld.

‘Dus Jamie is ervandoor met jouw lord John, het Engelse leger zit achter hen aan, de lange jongeman met stoom uit zijn oren die ik buiten op de stoep tegenkwam is Jamies zoon – ja, natuurlijk is hij dat, dat kan een blinde nog wel zien – en de hele stad is vergeven van de Engelse soldaten. Is dat het zo'n beetje?’

‘Hij is niet bepaald “mijn” lord John,’ zei ik. ‘Maar, ja, daar komt het wel zo ongeveer op neer. Ik neem aan dat Jamie je over William heeft verteld?’

‘Aye, dat heeft hij inderdaad gedaan.’ Ze grijnsde mij over de rand van haar theekopje toe. ‘Ik ben zo blij voor hem. Maar wat zat die jongen zo dwars? Hij zag eruit alsof hij in staat was iedereen die hem voor de voeten kwam een op-lawaai te verkopen.’

‘Wat zei u daar?’ klonk opeens de stem van mevrouw Figg. Ze zette het dienblad neer dat ze zojuist had binnengebracht en het zilveren melkkannetje en suikerpotje rammelden als castagnetten. ‘William is wiens zoon?’

Ik nam een versterkende slok thee. Mevrouw Figg wist dat ik getrouwd was geweest met – en in theorie weduwe was geworden van – ene James Fraser. Maar dat was alles wat ze wist.

‘Nou,’ zei ik, en zweeg even om mijn keel te schrapen. ‘Die, eh, grote meneer met het rode haar die hier zo even was – die hebt u toch gezien?’

‘Jazeker.’ Mevrouw Figg keek me argwanend aan.

‘Hebt u goed naar hem gekeken?’

‘Ik heb niet zo op zijn gezicht gelet toen hij voor de deur stond en informeerde waar u was, maar ik heb wel een goede indruk van zijn achterwerk gekregen toen hij me opzij duwde en de trap op rende.’

‘Mogelijk is de gelijkenis vanuit die hoek wat minder opvallend.’ Ik nam nog een slok thee. ‘Die meneer is James Fraser, mijn... eh... mijn...’ ‘Eerste man’, was niet correct, evenmin als ‘vorige man’, of zelfs, ongelukkig genoeg, ‘meest recente man’. Ik koos dus voor het eenvoudigste alternatief. ‘Mijn man. En, eh... Williams vader.’

Mevrouw Figgs mond viel open zonder dat er geluid uit kwam. Ze wankelde langzaam achteruit en liet zich met een kreet van verwondering neervallen op een geborduurde poef.

‘Weet William dat?’ vroeg ze, na even te hebben nagedacht.

‘Inmiddels wel,’ zei ik, met een kort gebaar naar de verwoestingen in het

trappenhuis, duidelijk zichtbaar door de deur van de salon waar wij zaten.

‘Merde op... ik bedoel, Lam Gods beware ons.’ Mevrouw Figgs tweede echtgenoot was een methodistenprediker en zij deed haar best hem tot eer te strekken, maar haar eerste was een Franse gokker geweest. Ze keek me met priemende ogen aan.

‘En u bent zijn moeder?’

Ik verslikte me in mijn thee.

‘Nee,’ zei ik, en veegde met een linnen servet mijn kin af. ‘Zo ingewikkeld is het nu ook weer niet.’ In feite was het zelfs nog ingewikkelder, maar ik ging haar niet vertellen hoe het precies zat met Willies afkomst, haar niet en Jenny ook niet. Jamie had Jenny vast wel verteld wie Williams moeder was, maar ik betwijfelde of hij zijn zuster ook had verteld dat Williams moeder, Geneva Dunsany, hem had gedwongen om met haar naar bed te gaan door Jenny’s gezin te bedreigen. Geen enkele echte man met ook maar een greintje eergevoel geeft graag toe dat hij zich heeft laten chanteren door een meisje van achttien.

‘Toen Williams grootvader overleed, is lord John officieel Williams voogd geworden en is hij getrouwd met lady Isobel Dunsany, de zus van Willies moeder. Zij had al voor Willie gezorgd sinds zijn moeder in het kraambed was overleden en aangezien Willie nog zo klein was, beschouwde hij haar en lord John in wezen als zijn ouders. Isobel overleed toen hij een jaar of elf was.’

Mevrouw Figg wilde best naar mijn uitleg luisteren, maar liet zich niet afleiden van de kern van de zaak.

‘James Fraser,’ zei ze, terwijl ze met een paar dikke vingers op haar knie tikte en Jenny verwijtend aankeek. ‘Hoe kan het dat hij niet dood is? Hij was toch verdronken?’ Ze keek mij weer aan. ‘Ik dacht even dat meneer zichzelf ook in de haven zou werpen toen hij het hoorde.’

Met een plotselinge rilling sloot ik even mijn ogen toen de herinnering aan het horen van dat gruwelijke nieuws me overspoelde. Zelfs met Jamies aanrakingen nog nagloeiend op mijn huid en de herinnering eraan in mijn hart, beleeft ik opnieuw de verpletterende pijn van het bericht dat hij dood was.

‘Op dat punt kan ik u wel wat opheldering verschaffen.’

Toen ik mijn ogen weer opendeed, zag ik Jenny een suikerklontje in haar verse thee laten vallen en mevrouw Figg toeknikken. ‘Ons plan was om vanuit Brest de oversteek te maken aan boord van de Euterpe, mijn broer en ik. Maar die schurk van een kapitein is zonder ons weggevaaren. Het is niet goed met hem afgelopen,’ voegde ze er met gefronste wenkbrauwen aan toe.

Dat was zacht uitgedrukt. De Euterpe was in een storm op de Atlantische

ocean met man en muis vergaan. Zoals mij en John Grey was verteld.

‘Jamie vond een ander schip, maar dat zette ons af in Virginia, zodat we nog helemaal langs de kust naar boven moesten, deels per huifkar, deels per pakketboot, terwijl we intussen uit handen van de soldaten moesten zien te blijven. Die kleine naalden die je Jamie had meegegeven tegen zeeziekte werken trouwens fantastisch,’ voegde ze eraan toe, met een dankbare blik naar mij. ‘Hij heeft me voorgedaan hoe ik ze in hem moest prikken. Maar toen we gisteren in Philadelphia aankwamen,’ vervolgde ze, om haar verhaal af te maken, ‘zijn we als een stel dieven in de nacht de stad binnengeslopen en naar Fergus’ drukkerij gegaan. God, ik heb wel tien keer gedacht dat mijn hart het zou begeven!’

Ze glimlachte bij de herinnering en ik werd getroffen door de verandering die in haar had plaatsgevonden. Er lag nog steeds een schaduw van verdriet op haar gezicht en ze was mager en vermoeid van het reizen, maar de verschrikkelijke uitputting van het lange ziekbed en overlijden van haar man Ian was verdwenen. Ze had weer kleur op haar wangen en zo helder als nu had ik haar niet meer uit haar ogen zien kijken sinds ik haar dertig jaar eerder had leren kennen. Ze had rust gevonden, dacht ik, en ik voelde een dankbaarheid die mijzelf ook kalmeerde.

‘... dus Jamie klopt op de achterdeur, maar er doet niemand open, terwijl we wel het licht van een brandend haardvuur tussen de kieren van de luiken door zagen schijnen. Hij klopt nog een keer en nu maakt hij er een wijsje van...’ Ze tikte zachtjes met haar knokkels op de tafel, boem-ba-da-boem-ba-da-boem-boem-boem en mijn hart sloeg een slag over toen ik de herkenningmelodie van ‘The Lone Ranger’ herkende, die Brianna hem had geleerd.

‘En even later,’ ging Jenny verder, ‘horen we een vrouwenstem roepen: “Wie daar?” En Jamie zegt in het *Gaidhlig*: “Het is je vader, mijn dochter, en hij is koud, nat en hongerig.” Want het regende pijpenstelen en we waren allebei tot op onze huid doorweekt.’

Ze leunde een beetje naar achteren en genoot zichtbaar van haar verhaal.

‘De deur gaat open, op een kier, en daar staat Marsali met een pistool in haar hand en haar twee meisjes achter zich, met een vastberaden blik in hun ogen, allebei met een eind hout, klaar om een dief tegen zijn schenen te meppen. Zodra ze het schijnsel van de vlammen op Jamies gezicht zien vallen, beginnen ze alle drie te schreeuwen als gekken, storten ze zich op hem en slepen hem naar binnen. Ze praten allemaal door elkaar heen en vragen of hij een geest is en hoe kan het dat hij niet verdronken is, en dat was voor het eerst dat

wij hoorden dat de Euterpe was vergaan.’ Ze sloeg een kruis. ‘God hebbe hun ziel, arme drommels,’ zei ze, hoofdschuddend.

Ik sloeg zelf ook een kruis en zag mevrouw Figgs zijdelings naar me kijken; zij had blijkbaar niet geweten dat ik katholiek was.

‘Ik ben inmiddels natuurlijk ook binnengekomen,’ ging Jenny verder, ‘maar iedereen praat tegelijk en rent heen en weer op zoek naar droge kleren en warme drankjes en ik sta alleen maar om me heen te kijken, want ik ben nog nooit in een drukkerij geweest en geniet van de geur van inkt en papier en lood en opeens wordt er zachtjes aan mijn rok getrokken en zegt een schattig klein mannetje tegen me: “En wie bent u, madame? Wilt u misschien een glaasje cider?”’

‘Henri-Christian,’ fluisterde ik, glimlachend bij de gedachte aan Marsali’s jongste, en Jenny knikte.

“Ik ben je oma Janet, jongen,” zeg ik. Zijn ogen worden groot en hij slaakt een kreet en slaat zijn armpjes zo stevig om mijn benen dat ik mijn evenwicht verlies en op de zittekist val. Ik heb een blauwe plek zo groot als je hand op mijn kont,’ fluisterde ze me vanuit haar mondhoek toe.

Ik voelde een knoop in mijn maag ontspannen waarvan ik niet eens wist dat hij er zat. Jenny wist natuurlijk wel dat Henri-Christian als lilliputter was geboren, maar weten en zien zijn soms twee heel verschillende dingen. Kennelijk was dat voor Jenny niet zo geweest.

Mevrouw Figg had aandachtig naar het verhaal zitten luisteren, maar bleef duidelijk haar bedenkingen houden. Toen de drukkerij ter sprake kwam, werd ze daarin alleen maar gesterkt.

‘Die mensen... is Marsali dan uw dochter, mevrouw?’ Ik begreep wat ze dacht. Iedereen in Philadelphia wist dat Jamie een rebel was en ik dus ook. Het feit dat ik, in de nasleep van de consternatie na Jamies vermeende dood, dreigde te worden gearresteerd, was voor John de reden geweest erop aan te dringen dat ik met hem zou trouwen. In het door de Engelsen bezette Philadelphia was het woord ‘drukkerij’ al voldoende om vragen op te werpen over wat er precies werd gedrukt en door wie.

‘Nee, haar man is de adoptiezoon van mijn broer,’ legde Jenny uit. ‘Maar ik heb Fergus van kleins af aan opgevoed en volgens de tradities van de Highlands wil dat zeggen dat hij ook mijn pleegzoon is.’

Mevrouw Figg knipperde met haar ogen. Ze had tot nu toe dapper geprobeerd de hele opsomming van hoofdrolspelers bij te houden, maar nu gaf ze het op. Ze schudde zo hard haar hoofd dat de roze lintjes aan haar mutsje als voelsprietten heen en weer bewogen.

‘Maar waar is uw broer dan in jesusnaam, ik bedoel in vredesnaam met meneer naartoe gegaan?’ wilde ze weten. ‘Naar zijn drukkerij, denkt u?’

Jenny en ik keken elkaar even aan.

‘Dat betwijfel ik,’ zei ik. ‘Ik denk eerder dat hij de stad is uit gegaan en John, eh, meneer, bedoel ik, waar nodig als gijzelaar gebruikt om langs de wegafzettingen te komen. Waarschijnlijk laat hij hem gaan zodra ze op veilige afstand zijn.’

Met een diep, brommend geluid gaf mevrouw Figg blijk van haar afkeuring. ‘En misschien vlucht hij wel naar Valley Forge om hem over te dragen aan de rebellen.’

‘O, dat denk ik niet, hoor,’ zei Jenny sussend. ‘Want wat zouden die met hem moeten?’

Mevrouw Figg knipperde opnieuw met haar ogen, uit het veld geslagen door de gedachte dat iemand haar meneer niet op dezelfde waarde zou schatten als zij dat deed, maar na een ogenblik met samengeperste lippen te hebben nagedacht moest zij toch toegeven dat dit wellicht het geval kon zijn.

‘Hij was toch niet in uniform, mevrouw?’ vroeg ze fronsend aan mij. Ik schudde mijn hoofd. John was op dit moment niet in actieve dienst. Hij was diplomaat, ook al was hij formeel nog steeds luitenant-kolonel van het regiment van zijn broer en droeg hij zijn uniform nog wel eens voor ceremoniële doeleinden of om iemand te intimideren. Officieel was hij een gepensioneerd legerofficier en zou hij in zijn gewone kleding niet voor een soldaat worden aangezien maar voor een burger, waardoor hij van geen belang zou zijn voor de troepen van generaal Washington in Valley Forge.

Ik dacht trouwens toch al niet dat Jamie naar Valley Forge zou gaan. Ik wist met absolute zekerheid dat hij terug zou komen. Hiernaartoe. Voor mij.

Die gedachte bracht gevoelens bij mij teweeg die me dwongen mijn neus in mijn theekopje te begraven om mijn blos te verbergen.

Hij leefde nog. Ik koesterde die gedachte in mijn hart. Jamie leefde nog. Hoe blij ik ook was om Jenny te zien – en nog blijer met het feit dat ze bereid was mij de hand te reiken – nu zou ik het liefst naar boven gaan, naar mijn kamer. Daar wilde ik met mijn ogen stijf dicht tegen de muur leunen om die laatste paar momenten opnieuw te beleven waarin hij de kamer was binnengekomen, mij in zijn armen had genomen, tegen de muur had gedrukt en had gekust. Zijn warme, beschermende aanwezigheid was zo overweldigend geweest dat ik zonder de steun van die muur waarschijnlijk door mijn knieën was gegaan.

Hij leeft, herhaalde ik stilletjes voor mezelf. Hij leeft nog.

Al het andere was onbelangrijk. Hoewel ik me nog wel even afvroeg wat hij met John had gedaan.